

869M

סן די
עותק מס' 1 מתוך 2
דפים 21

סטנוגרמה

✓

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבת הועדה להתיישבות
כ"ו בסיון תשל"ג - 26.6.73

נכחו השרים: ח. גבתי - יו"ר, מ. חזני, נ. פלד, ז. שרף, מ. קול.
נעדרו השרים: י. גלילי (חולה), פ. ספיר (בחו"ל), מ. דיין, א. אבן.

נכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: י. צור, ר. וייץ.

נעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: א.ל. דולצין, ל.א. פינקוס, מ. קרונה,
א. שנקר, ע. שפירא.

משתתפים נוספים:

מטעם הממשלה:	י. שערי	-	סגן שר התיירות
ש. אבני	-	משרד השיכון	
י. אדקין	-	משרד האוצר	
ע. ארנן	-	לשכת השר גלילי	
א. ביידיץ	-	מינהל מקרקעי ישראל	
אלוף ש. גזית	-	משרד הבטחון	
י. יהלום	-	משרד הבטחון	
מ. ששון	-	משרד החוץ	

מטעם הסוכנות היהודית: י. אדמוני, י. איגס, א. אלקלעי,
צ. וינינגר, א. רוזמן, מ. שמיר.

א. ליסנסקי - מזכיר הועדה

סדר היום: הת/18. עציון ג' עמ' 2
הת/19. תכנית האב לפיתוח אזורי של מרחב שלמה עמ' 13

רשמה: מלכה טרלו

הת" 18. עציון ג'

אני פותח את הישיבה.

היו"ר ח. גבתי:

אני אחלק את דברי לשלושה חלקים.

מרצ'ניצ'ר:

החלק הראשון הוא על הגרעין. מדובר

על גרעין שהתארגן לפני למעלה משנתיים בארה"ב. כולם דתיים, לא מסונפים לאף תנועה. מזה שנתיים יש ביניהם קשר. היום מונה הגרעין בארה"ב 22 משפחות רשומות במחלקת העליה בניו-יורק. שש משפחות נמצאות כבר בארץ. שבע משפחות התארגנו מאז דצמבר כדי להצטרף לגרעין, המשפחות הללו הן מטורונטו. בטורונטו ההערכה לעליה מסוג זה היא אופטימית. בתוך הקבוצה בארה"ב יש שתי משפחות של סטודנטים שלמדו אלקטרוניקה בארה"ב שהם ילידי הארץ, והם היו בין היוזמים לגרעין. היום הם אינם המנהיגים של הגרעין. כולם רואיניו והם נמצאים בשלב של מועמדים. המועמדות שלהם תימשך עוד שנה מיום עלייתם ארצה. כולם אקדמאים, גומרים עכשיו תואר שני ושלישי. יש ביניהם בעלי דוקטורט. הגיל שלהם הוא עד 30. הקריטריון לקבלה לגרעין הזה הוא עד גיל 30. עד עכשיו לא היה פרסום לגרעין. רק במאי ראיתי בפעם הראשונה פרסום על כך, והאינפורמציה שקיבלתי היא: שהיתה התעניבות בנושא זה. רוב האנשים ^{הם} מורים, פסיכולוגים, סוציולוגים. יש ביניהם קבוצה די רצינית שעוסקת במחשבים. ישנה גם קבוצה שאנשיה מהנדסי אלקטרוניקה, מהנדסי כימיה וכו'.

הועדה להתיישבות
26.6.73
מר צ. לינינגר:

אני רוצה לעבור לסעיף השני, שהוא

נושא המפעלים.

מתוך בחינה במקצועות האנשים, אנחנו נוטים, עד כמה שאפשר, להתאים את המפעלים למקצועות האנשים. מדובר על הקמת מושב שיתופי לא קונבנציונאלי, שלא יתבסס על חקלאות. המדובר במושב שיתופי שיבוסס על מפעלים. רצינו להתאים את המפעלים למקצועות האנשים. בגלל המספר הרב של המורים, מפעל אחד מוצע: הקמת בית ספר לחינוך מיוחד. המרכז של המפעל יעלה ארצה בעוד שבועיים - שלושה שבועות. המדובר בבית-ספר לילדים דתיים. הצעה אלטרנטיבית, מצריכה להיבדק בחודשים הקרובים, היא הקמת בית-ספר לילדים עולים עם פנימיה.

כמו-כן מוצע להקים שירות למחשבים.

זה יהיה יעוץ, כמו שקיים בנוה-אילן, שיעסוק בהכנת תכניות ומתן יעוץ למשרדים שונים ולמפעלים.

אלו שני המפעלים הראשוניים שמוצעים

לגבי שלושים המשפחות. לאחר שיוקמו המפעלים, קריטריון נוסף לקבלת מפעלים נוספים, יהיה המקצוע של האנשים. יועדמו אנשים שיתאימו למפעלים.

הייתי בדצמבר בארה"ב ונפגשתי עם רובם.

שאלתי מה מעניין אותם. מסתבר שהם רוצים לעלות ארצה. הם יעלו ארצה בכל מקרה, אבל יקדימו עלייתם אם יעלו בקבוצה. הם רוצים לעזוב את ארה"ב ולשנות את אורח החיים. הם רוצים לגור בסביבה כפרית. חלק מהם גם מעוניין לתרום למדינת ישראל משהו. יש ביניהם מי עוסק שהוא גם ציוני.

בגלל היותם דתיים, ההצעה היתה למקם

אותם בגוש עציון. בגוש קיימים היום שלושה ישובים: כפר עציון, ראש צורים ואלון שבות.

מבחינת המיקום, היתה העדפה למיקום הזה

מתוך שלוש אלטרנטיבות שהיו.

כמה קרקע יש שם?

השר מ. קול:

זו קרקע טרשית. על המקום הזה קיבלנו

מר צ. וינגר:

אישור ממוסדות צה"ל לעשות את התכנון

המפורט. כדי ללכת לבצוע צריך לקבל אישור על הפקעה. המרחק מהמקום הזה

לאלון שבות הוא 2 ק"מ.

כמה צריך להפקיע?

השר מ. קול:

200 דונם בערך.

מר צ. וינגר:

במקום שהיום הכניסה לגוש היא דרך אחת

יש תכנון לכניסה בדרך אחרת. יכנסו ישר למרכז הגוש, לאלון-שבות, ומכאן

תהיינה התפצלויות, כולל ישוב עציון ג'.

הבאנו תכנית אדריכלית לדיון. היום

מזכיר הגרעין נמצא בארץ. החברים רוצים לדעת מה קורה. דברו על לוח זמנים

לאוגוסט 1974. רובם גומרים את הלימודים ויבואו לאולפן, ובינואר יהיו

מוכנים להכנס לבתים. זה מתקצב כבר. כל מה שחסר הוא אישור הועדה.

מה גוהל השטח?

מיו"ר ח. גבתי:

300. הבעלות לא שלנו, אלא של ערבים פרטיים.

מר וינגר:

מר י. אדמוני:

הבעלות בידי ^{בני-}משפחה אחת, שהם יורשים של
איש אחד. יש שלושה יורשים והם אינם בארץ.
לפי הערכה של מינהל מקרקעי ישראל, במידה ויוחלט על הפקעת השטח, אפשר יהיה
להגיע אתם להסכם. ההפקעה חרושה יותר כלפי חוץ כדי להפעיל עליהם לחץ,
כי הם מוכנים להעביר את השטח לידינו בדרך של מו"מ.

השר מ. קול:

אני תומך בהצעה.

השר ז. שרף:

מדוע לא להצמיד את זה במרחק 500 מ' לאלון
שבות? זה היה נותן לנו את האפשרות לבנות
את החלק הגדול ממוסדות הציבור, בשכונה אחת. גן ילדים
מקימים בכל כמה רחובות אם יש מספר אוכלוסים מסויים. אבל בית הספר יכול
היה להיות משותף; יכולה להיות חנות כל בו משותפת. אם המרחק הוא 2 ק"מ
זה מהווה בעיה. אני חושב שלו היו מצמידים את זה יותר, זה היה חוסך כסף.
מה יקרה אם אחד האנשים ישנה את דעתו
ולא יהיה דתי? גם זה מעורר בעיות. מדוע לא לצרף את החלק הלא-חקלאי
בגוש עציון, שהוא אלון שבות, לשכונה הזאת?

השר מ. חזני:

אני מכיר את היוזמים אישית. הגרעין קורא
לעצמו "יחדיו". הם נפגשו אתי עוד לפני
שנתיים בהיותי בארה"ב. כבר אז עלה הרעיון, למעשה הרעיון כבר "מתבשל"
שלוש שנים. לא זו בלבד שלא נשרו אנשים, אלא להפך, כמה משפחות כבר עלו
ויושבות באלון שבות באופן זמני, והם מצפים לעליית היתר. יש להם כל
המעלות והיתרונות של עולה לישראל כמו שאנחנו היינו רוצים לראות אותו.

הם אינם רוצים לשבת בעיר. הם רוצים לקיים מסגרת ארגונית חברתית סגורה על בסיס שיתופי. הם מתחזקים בדעה הזאת יותר ויותר.

אשר לחשש של השר שרף, אם אחד מהם לא יהיה

דתי, זה חל על ההתיישבות החקלאית הדתית גם כן, שהיא מסגרת סגורה.

הרצון שלהם להיות במסגרת שיתופית מוחלטת

וזה עונה על כך מדוע לא לצרף אותם לאלון שבות. אני שאלתי אותם על כך

והצעתי להם להוות שכונה באלון שבות. אבל הבאתי את התשובה שלהם

ויש לכבד אותה. הם רוצים להיות מושב שיתופי במובן של מסגרת ארגונית.

הם לא יכולים להיות באלון שבות כי שם אין שותפות בהכנסות.

גן ילדים צריך להקים במקום. כל יתר

המוסדות לא צריך להקים, כי יש להם מכוניות והם יכולים להגיע לאלון שבות.

יתכן שבמרוצת הזמן הם יתקרבו לאלון שבות, ותעמוד אז השאלה מצדם.

הצבא מעוניין שהם יהיו שם. ההחלטה העקרונית

קיימת, צריך לתת לה גושפנקא סופית ולהתחיל בפעולה.

יש כמה גורמים שהביאו אותנו למיקום שאנחנו

מר י. אדמוני:

מציעים.

(א) קיימת הצעה להקים את הישוב הנוסף

לאורך הדרך לעדולם. כל זה מתוך רצון ליצור בגוש יחידה אוכלוסייתית יותר

גדולה ולא מרוכזת במקום אחד, אלא מפוררת בשטח שנותן לנו שליטה על המקום.

כאשר בחנו את האפשרויות השונות, מה שהביא אותנו לשם, אלה שני דברים:

1. העובדה שהוא נמצא ושולט על הכביש הראשי דרומה; 2. מבחינה קרקעית

זה המקום הקל ביותר, לפי דברי אנשי מינהל מקרקעי ישראל. המו"מ עם שלושה

בעלים שאינם בארץ והביעו נכונות לסיים את הדיון הזה, היה גורם

ממדרגה ראשונה לבחירת המקום. מה עוד שהגבעה היא גבעה טרשית מובהקת.

(ב) הרצון לתת לגרעין אפשרות של ביטוי עצמי.

הגרעין אמר הדברים האלה בצורה ברורה ומפורשת. אנחנו נעמוד לפני הבעיה הזאת של כפרים תעשייתיים¹ היקף יותר גדול בזמן הקרוב. ההתיישבות החקלאית כפי שאנחנו מכירים אותה, אין לנו מה לעשות בה עם גרעינים מסוג זה. יש גם גרעינים של עולים וגם של ישראלים הרוצים ללכת להתיישבות שיתופית ולא חוקא חקלאית אם אין אפשרויות בחקלאות. את העניין הזה צריך לנסות. את הרעיון הזה מוכרחים להעמיד במבחן, ואנחנו רוצים להעמיד אותו למבחן כאן. היה לנו הנסיון של נוה אילן. יש ויכוח אם צריך היה להקים שם ישוב או לא. אבל הגרעין של נוה אילן שומר על הערכים שלו ונשאר כגרעין שיתופי. הוא כבר שלוש שנים בארץ בקשיים לא רגילים. הם יושבים בתנאים קשים ביותר במרכזה קליטה ושומרים על המסגרת הארגונית, שומרים על הקופה המשותפת, שומרים על המפעלים. זה נותן יסוד של תקווה להניח שיש אפשרות להצליח בישובים שיתופיים אפקטיביים גם אם קיומם איננו על חקלאות. גם במשק הקיבוצי 80% היום של הכנסותיו הוא מתעשייה ולא מחקלאות. מה ההבחל ביניהם ובין האחרים? אנחנו חושבים שיש מקום לעשות את הניסוי הזה, ובגלל הסיבות שמנו כאן, אין צורך לעשות זאת כהצמדה לאלון שבות. להצמיד גרעין ערכי למקום שאין בו גרעין ערכי, זה לא יכול להיות. אנחנו הגבלנו את הגודל של אלון שבות לא רק בגלל טעמים רעיוניים אלא גם מטעמים מעשיים. הפקעת כל דונם קרקע נוסף צמוד לאלון שבות היא הרבה יותר קשה מאשר ההפקעה של השטח המוצע לעציון ג', כי שם יש בעלים רבים ועל הקרקע יש כרמים. היו לנו בעיות של הפקעת שטח של 10 - 15 דונם שהיו דרושים לנו שם, ועד היום הבעיה לא נפתרה. הרעיון של הצמדה לאלון שבות הוא כמעט בלתי אפשרי מבחינה פיסיית. במובן שנסתייע באלון שבות. אנחנו מקווים שגם הקיבוצים יסתייעו באלון שבות. יהיה שם בי"ס איזורי.

על-יד אלון שבות, בין אלון שבות וראש צורים, קבענו שטח לפיתוח מפעלים משותפים לאלון שבות ולישובים בסביבה. חלק גדול של השירותים יהיו משותפים. אנחנו נשתדל למנוע כפילות. אין הדבר הזה דומה לאמר. אם אנחנו לומדים מהנסיון של אומר, אל לנו להצמיד את הגרעין הזה לאלון שבות.

השר מ. קול: שמעתי את שר החקלאות כאחת הישיבות הקודמות אומר שאם רוצים להרחיב את ההתיישבות, אין דרך אלא לפעול בדרך של התיישבות לא קונבנציונאלית. הקימונו כמה ישובים לא קונבנציונאליים המבוססים על קיש ותיירות. גם ברמת שלום. אם אנחנו רוצים לפתח את ההתיישבות בארץ, היא לא יכולה להיות רק חקלאית. השאלה היא אם התיישבות לא חקלאית, עירונית, מוכרחה להיות לא ערכית. אני מניח שאם ירצו לגדל שם הודים, יוכלו לעשות זאת. יש עוד ענפים חקלאיים שאינם קשורים בקרקע, וגם אותם יוכלו לפתח, אם ירצו.

על כן לדעתי עלינו להשתחרר מן התפיסה של שר השיכון. עם כל הכבוד למחשבותיו ודעותיו, אם אנחנו רוצים להקים הלאה ישובים שיתופיים או קואופרטיבים, במציאות שלנו, בהתפתחות החברה והכלכלה שלנו, בתפישה של הדור הצעיר בישראל ובחו"ל, אני רואה ברכה בישובים כאלה. היום התיעוש הולך ומתרחב גם בקיבוצים. אני רוצה להקים ישובים על בסיס כלכלה כזאת גם כן. עלינו להתחשב בחברה הישראלית הרוצה בהתיישבות לא קונבנציונאלית גם כן. יש יותר רצון ללכת למושב שיתופי ופחות מועמדים לקיבוץ. זו המציאות. חלק מהאנשים במושבים הם יוצאי קיבוצים והם אולי הטובים ביותר כי יש להם נסיון.

26.6.73

ישי ס. קיל:

אני מאד תומך בהצעה הזאת מכיון שזו אחת הפעולות שצריך לעשות.
לגבי האפשרות לקרב את זה יותר לאלון שבות, אני לא רוצה להביע דעה.
אני מבין שיש סיבות סופוגרפיות לא לעשות זאת, והם גם רוצים להיות
כגרעין.

אני תומך בהצעה ומציע לתת אור ירוק כדי

שיקימו את הישוב.

אין לי ספק שאנחנו נכנסים לעידן שירבו
בו המושבים שאינם חקלאיים.

מר ארקין:

השאלה היא כמה צריך העם לעזור. גם בישוב
כזה יכול להיות אדם שיהיה מרצה בכיר באוניברסיטה העברית וישקיעו בו
רק כדי לתת לו את השיכון; ואחר ירצה שיקימו לו מחשב. כיון שיש כאן
יסודות שיכולים להיות קצת חקלאיים וקצת תעשייתיים וקצת שירותיים, צריך
לקבוע מה הסכום שאנחנו מקציבים. כל פתרון נוסף יצטרך המתיישב לקבל
תקציבים בתנאים רגילים או יצטרך לממן בהון העצמי שלו.

לכן אני מציע שבד בבד עם ההחלטה על עציון ג'
תעוכה מסגרת תקנית של מה אנחנו נותנים. אין ברירה אלא להגדיר זאת בלירות.

אני מאד מברך על כך שיתווספו בגוש זה

מר י. צור:

עוד 300 דונם. אבל הייתי רוצה להבין, מן
הכביש ועד אלון שבות וכפר עציון יש שטחים של הקרן הקיימת, ויש שטחים
נוספים שהקרן הקיימת קנתה מהרוסים הלבנים. המרחק הוא אותו מרחק
מחלקים שונים של הגוש. זה חלק ממכלול אחד. מדוע העדיפו המתכננים את
הגבעה הזאת שהיא קצת בצד, מהאדמה שיש לנו וצריך לממש אותה, שהיא בכניסה
לגוש עציון? מה הנימוקים? כל הויכוח על הצורה הארגונית של ההתיישבות הזאת

26.6.73

מ. י. צור:

הוא מופשט. אין לתאר שעל שטח של 300 דונם בהרים ובסלעים תהיה גם התיישבות
חקלאות אי פעם. אנחנו נשלה את עצמנו אם ניקח את זה בחשבון.

האנשים אינם רוצים לגור בעיר אבל הם יעבדו

בעיר.

אני מסכים לדברי מר ארקין מבחינת ההגבלה

להקמת הנקודה הזאת.

הויכוח איננו אם זה ישוב ערכי או לא. לדעתי

הם אלון שבות הוא ישוב ערכי. זה לא מטרופולין. השאלה אם אפשר לעשות

זאת בפחות השקעה? לדעתי - כן. ראינו את השטח. אינני יודע אם נוכל

לתת תשובה סבירה למתיישב באלון שבות היושב בבתי-קומות. למה צריך

לתת כאן וילות.

האם יש משמעות עקרונית מיוחדת למיקום

ת/אלוף ש. גזית:

עציון ג' במקום המוצע? אני אומר שלא.

מבחינה בטחונית צבאית אין משמעות מיוחדת להוסיף ישוב. מבחינת השטח

בתחום של תפיסת קרקעות, המקום נוח ביותר. אני חושב שהמיקום של אלון

שבות כמרכז הוא טוב, אבל הוא רע מהצד הקרקעי כי הוא מוקף באדמה חקלאית

מעובדת.

אני שאלתי מדוע לא לוקחים את השטח של המנזר

מר י. צור:

הרוסי והכניסה לגוש.

מר י. אדמוני:

שטח המנזר הרוסי מצומצם. אם היינו רוצים
ללכת לשטח של המנזר הרוסי, היינו מוכרחים
לתפוס שטח של 60 דונם אדמה מעובדת ונטועה במטעים. אם רוצים להקים ישוב
אנחנו צריכים לתפוס את המקום הזה שפירושו 60 דונם אדמה נטועה.
היינו צריכים אז לדחוף את בה"ד 14 מהגוש. זה גם מחייב להשקיע כספים
בפיצוי זה"ל עבור המחנה. משני נימוקים אלה לא קיבלנו את ההצעה
של המנזר הזה. אנשי הצבא קיבלו את עמדתנו מאותם הנימוקים.

עשינו מה שהוצע ע"י מר ארקין. בהסכם

הטנטטיבי שיש לנו עם העולים, קבענו סכום של 25 אלף ל"י השתתפות
תקציבית בהקמת מפעלים. היתר יהיה במימון ע"י הלוואות או מקורות מימון
אחרים. 25 אלף ל"י למשפחה זה פרט לשיכונים. הם יודעים שאינם פועלים
במתכונת של ישוב קונבנציונאלי, שם אנחנו מפתחים משק במסגרת הרבה
יותר גדולה. השיכון הוא במתכונת ההתיישבות, לכן איננו מבין מדוע
מוחים על כך. לא בונים שם בסטנדרד יותר גבוה מאשר בגוש עציון.

משר מ. קול:

מה ההפרש בין דירה בעיה ובגוש עציון?
לעולה מן המערב אתה נותן דירה של שלושה

חדרים.

היו"ר ח. גבתי:

חשובה עצם ההחלטה על ישוב כזה. אינני

רוצה להסתיר שלי היו הרבה הפוקים.

הפוקים שלי היו משום שאין לנו נסיון עכשיו בישובים כאלה. אני

הצעתי למנכ"ל מחלקת ההתיישבות לקרוא לזה "מושב שיתופי" זה ישוב קואופרטיבי
עם מפעלים משותפים, ועם חלוקת ההכנסות ביניהם. לדעתי יש בזה סיכון גדול.

איש לא יכול היום להתחייב שהתכנית כפי שהוכנה תתגשם בדיוק כך. יכולות להיות הפתעות. על-כל-פנים הנסיון שיש במפעלים קודמים כארץ איננו הכי מעודד. בניגוד להצלחה של ישובים שיתופיים בהתיישבות הרי הקואופרטיבים לא כל כך הצליחו. יתכן שבעבור מספר שנים יתברר שאין קואופרטיב אבל יש יהודים שיושבים שם. יש שכונה. ברור שהקמת שכונה כזאת הרבה יותר יקר מאשר ליישב את היהודים האלה בישוב עירוני. אף-על-פי-כן אני הגעתי למסקנה שצריך לעשות את זה, עם ראיית הסיכון שישנו, היות ואנחנו חייבים למצוא דרכים חדשות להתיישבות, שיותר מתאימות לדור הזה שמוכן ללכת להתיישבות. אני יודע שאנחנו מקבלים עלינו סיכון. אולי אלה שקיבלו עליהם סיכון להקים את הקיבוצים הראשונים ראו מראש את האפשרות שזה הכל ייעלם. איש לא יכול לחזות מראש איך יתפתחו הדברים. מדברים על ישוב ערבי. איננו יודעים מה עומק הערכים. מותר לנו להניח שזה רציני ומאגנטי רציניים ומאמינים בזה, ויהיה בכוחם לקיים את מה שהם רוצים, על אף הסביבה.

עשינו נסיון כזה בנוה אילן. הקימונו שלושה ישובים על בסיס של תיירות. יש אותן הספקות גם לגביהם. על כן צריך לנסות גם את זה. יתכן שבמשך התקופה הקרובה נעמוד בפני כמה גרעינים כאלה, ובכל מקרה נצטרך לשקול את המצב לפי החומר האנושי, לפי התנאים האובייקטיביים. נלך לזה בתפילה שזה יצליח. אם זה יצליח, זה יכול לפרוץ דרך.

אני מבין שלעצם העניין אין התנגדות. בקשר למיקום, ניתנו פה הסברים. אם רוצים להקים ישוב שיראה את עצמו כישוב קואופרטיבי, אי אפשר להקים אותו בתוך ירושלים או באלון שבות. על אחת כמה וכמה שבאלון שבות דרושים 40 דונם ועד היום זה לא הולך.

אני מציע לאשר את התכנית ולתת אור ירוק למחלקת

ההתיישבות להתחיל בזה.

מבחינת התקציבים לשנה זו, זה במסגרת הכוללת ?

מר ארקין:

כן, זה במסגרת התקציב.

היו"ר ח. גבתי:

מ ח ל י ט י מ: בהמשך להחלטה מס' הת/16 א (2) (3) של הועדה להתיישבות מיום י"ח באדר א' תשל"ג (20.2.73) (החלטה מס' 544 של הממשלה מיום ל' באדר תשל"ג (4.3.73), לאשר את הקמתה של עזיון ג' על-פי התכנית שהוצגה על-ידי מחלקת ההתיישבות בוועדה; ולהטיל על מחלקת ההתיישבות להתחיל בהקמת הישוב.

הת/19. תכנית האב לפיתוח אזורי של מרחב שלמה

כמו שהבטחתי לשולחן זה, בעזרת צוות של מומחים,

מר ר. וייץ:

עיבודי תכנית קונקרטית לביצוע, שונה בגישה וביסודה

מן התכנית שהובאה לדיון לפני מספר חודשים. התכנית נבחנה מכל בחינותיה,

ובעיקר מבחינה כלכלית, ע"י כלכלן קפדן ביותר. כל המספרים וכל הניתוחים

נעשו במיטב הידע שעומד לרשותנו, כולל עבודה מרובה על מי התפלה. התכנית באה

לשנות שלושה דברים בתכנית העבודה שהובאה בזמנו.

(א) היא יוצאת מנקודת ראות שיש לתפוס את המרחב לא

רק בשתי נקודות (די-זהב ואופירה בדרום), אלא יש להקים סביב לאופירה איזור

כפרי שיוכל להשתרע לאורך החוף, על מנת להבטיח את אחיזתנו מראס מוחמד ועד

אילת.

(ב) התכנית מביאה בחשבון קיום משאבים לא רק של

היודמה הפרטית ובצורה פשוטה עפי שזה נעשה באופירה, אלא גם לגייס את הדרמים

ההתיישבותיים - הקיבוציים ומושביים - על מנת להביא לכן כוח-אדם כזה שנהוג

בהתיישבות העובדת באזורי ההתיישבות בכל הארץ.

(ג) התכנית מראה שבנוסף לשני מקורות

פרנסה שהובאו כבר בחשבון בתכנית העבודה הקודמת - תיירות, ובמידה מסויימת תעשייה - יש להביא בחשבון גם פיתוח חקלאות מיוחדת במינה, חקלאות חורף בחממות לא מחוממות שנוכל לייצא גידולים שונים, גידולי ירקות ובעיקר עגבניות.

לשם הכנת התכנית נעשתה עבודה וסקר רב.

אני עצמי ערכתי סיור בהולנד ונדהמתי מהקצב העצום של פיתוח חממות בהולנד ובארצות אירופאיות שונות, בתנאים כלכליים פחותים בהרבה; לדעתי, ללא כל אפשרות של תחרות אתנו, אם נדע לנצל את התנאים המיוחדים שיש לארצנו, במיוחד באיזור הזה, כפי שהטבלאות של הסטפרטורות מוכיחות.

על כן אני הצעתי להקים ענף חקלאות שיהיה

אחד העשירים ביותר והנותן סיפוק ביותר כי זה חורש ידע רב ובלי ספק ימשוך את הנוער הישראלי המיומן, וגם נוער מרוסיה ומארצות הרווחה. חקלאות מסוג זה, דומני שהיא תואמת את שאיפותיהם ואת צפיותיהם. על כן אני לא חושב שיהיה קושי לגייס לזה כוח אדם. הבעיה המרכזית של האיזור היא בעיית מחיר המים. גם במתקנים המשוכללים ביותר, המים יהיו יקרים והמחיר של המים תופס אחוז קטן של הוצאות הייצור שם. בדקנו שתי אלטרנטיבות. אחת, הבאת המים מא-טור זמנית; והשניה - התפלת מים בשתי שיטות. גם אם ישאר המקום בידינו באופן קבוע, יותר כדאי מבחינת ההון והסתגלות של מתקני ההתפלה, להביא את המים בהדרגה לפי קצב הפיתוח. המים יהיו יותר זולים במתקני התפלה. כל החישובים בידיכם. יש גם הצעה של חברה מסחרית שמוכנה לספק את המתקנים. מי שקורא את התכנית סבור שיש הרבה דברים שהעמיד יפתור. מצד שני, אני סמוך ובטוח שאנחנו חייבים ליישב את האיזור הזה לא רק באמצעות עיר.

אני בטוח שהחקלאות המוצעת כאן שהיא מרוכזת, ניתנת לארגון וטיפול של התוצרת, ההובלה, במישרין לשווקי אירופה. היא במקום שאין טוב ממנו מבחינה אקלימית. מכל הבחינות אני סבור שהענף יתפתח כפי שהתכנית מראה.

הצעתי היא להקים 12 ישובים; שלושה דרומה לאופירה, שבעה צפונה לאופירה ועד טנטורה לאורך החוף, שניים בשפך של די זהב ושניים במניפה של נביעות. התכנון ייעשה יחד בהסתמך על ההתיישבות העובדת ולא על פיתוח חפשי.

אני מציע לרכז את כל היוזמה הפרטית בסביבות אופירה בגדלים שונים, בהתפתחויות שונות. קונקרטית אני מציע היום שהשולחן הזה יאשר בצוע שתי נקודות, האחת בראס טנטורה, במקום יש סיכויים למים טובים. מרכז אזורי בסביבות נאבה. 2 מתחת לנאבה ו-4 מעל לנאבה. המרכז האזורי מצויין בעיגול שחור. יש שניים דרומה וארבעה צפונה. הצפוני ביותר זה ראס טנטורה. אני מציע לייעד את הגוש הדרומי לשלושה קיבוצים; ואת הגוש הצפוני למושבים שיתופיים ולמושבנים.

אני מציע עכשיו להחליט על שני ישובים: קיבוץ אחד דרומית לאופירה ומושב אחד צפוני לנאבק. צריך לאפשר למחלקה להתיישבות במשותף עם משרה התיירות להקים שני ישובים במרחב שלמה שמלכתחילה יעמדו על קיט ותיירות והתחלה של חממות. 10 דונם במקום אחד ו-10 דונם במקום השני. זו הסתכנות קטנה, זה לא יצריך יותר מאשר ההוצאות הרגילות שלנו להתיישבות. בראס טנטורה לא נצטרך מתקן למים. בראס מוחמד נצטרך מתקן קטן.

אני מניח שתוך שלוש שנים נוכל לבחון

ולראות אם יש לנו מפתח להקמת איזור התיישבותי, אם לאו. אני סמוך
ובטוח שהנסיון יוכיח שהצדק יהיה לצד התכנית המוצעת כאן.

השר מ. קול:

אולי נשמע ממך או ממר אלוני על תכנית

העבודה של אופירה, כדי שנדע איך ישתלב

הישוב האזורי הזה עם ההתיישבות מסביב, שרענן מציע. איננו רואים
התקדמות גדולה בפיתוח הישוב של אופירה. אני מניח שיש לזה קשר עם
אופירה, שצריכה להיות מרכז של ההתיישבות הזאת. אני חושב שכאשר דנים
על הפיתוח של המרחב הזה - וזו תכנית מאד חשובה ואחראית - צריך לשמוע
איך אתה רוצה את קצב ההתפתחות. עד עכשיו יש החלטה של הממשלה
על פיתוח שם אבל אין החלטה על הקמת עיר שם. אני בעד זה ששם תהיה
עיר באופירה. אולי נשמע ממך איך אתה רואה את העניין של העיר, על מה
היא צריכה להיות מבוססת. אני באופן עקרוני תומך בזה שיהיו ישובים
באיזור. היה כדאי לשמוע את הדברים, כאשר דנים על התכניות של המרחב.

מר י. צור:

אני הייתי בנואייבה ובאילת לפני ימים

אחדים. שמענו דברים מפי ראובן אלוני.

אני רוצה למסור בשם אומרים. הוא מתאונן קשות על כך שכל ענין פיתוח

אופירה מתעכב כי יש החלטה עקרונית לבנות 200 יחידות דיור ומשרד

השיכון עדיין לא ניגש לבצוע. לדבריו אנשים מחכים ויש הרבה דרישות.

אני חושב שקשה להגיע להחלטה כאשר מונחת לפנינו חוברת מפורטת וראינו

אותה עכשיו כאשר נכנסנו לישיבה.

מר ר. וייץ:

היא נשלחה במאי 1973.

מר י. צור:

מה שהפליא אותי בהצעת רענן, זה מספר גדול של ישובים שהמחלקה חושבת לתכנן. כל הדברים הם בגדר נסיון. ענין המים לגבי אופירה עצמה עוד רחוק מלבוא לידי פתרון. מכל מכל, אפילו התרשמתי מהרעיון של בתי זכוכית בחבל אשכול, שם החום עצום. זה נסיון ונסיון ראשון. פה מדברים על מספר ישובים. לפני שיהיה נסיון מעשי לגבי בתי הזכוכית, נדמה לי שהרבה יותר זהיר יהיה לתכנן 2 - 3 ישובים. יש לנסות ולמצוא פתרון לבעיית הישובים החקלאיים סביב לעיר גדולה שנוצרת. אינני חושב שהכוונה היא לבנות פה על גידול ירקות ליצור. גם אם ימצא הפתרון הזה, הוא פונקציה של מספר האנשים שיחיו באופירה ובכל המרכזים העירוניים שם כדי שיוכלו לספק להם את התוצרת. רק כך צריך לבסס את הדבר. שיווק תוצרת לתושבי העיר ולתיירות במקום. ברור שאין פה - עם כל הקשיים והכסף שזה עולה - לבנות על תוצר חקלאי שיהיה מכוון לצפון הארץ או ליצוא לחו"ל. צריך שזה תעופה ושירות קבוע של מטוסים. השאלה אם אפשר לעשות זאת ~~אם~~ מחירי המים הם כאלה. אם לספק ירקות טריים לישוב עירוני, אפילו אם מחיר המים גבוה, זה כדאי, זה יותר זול מאשר להביא ירקות מהצפון. אבל שזה ישתלם ליצוא? יש לי ספקות.

שאלה נוספת: האם יספיק לנו הכוח הכספי

והמעשי כדי התפלת מים גם בשביל התיירות והישוב העירוני וגם לצרכי החקלאות, גם אם התצרכת תהיה מינימלית. התכנית ממבט ראשון מאד מענינת. אבל נדמה לי שהחבר דורש שיקול רציני לפני שנאשר את זה סופית כתכנית אב.

השר מ. חזני:

שזה התעופה באופירה הוכשר כשדה בינלאומי?

תא"ל ש. גזית:

הוא יכול להיות מוכשר לכך.

השר מ. חזני:

האם נראים באופק שני גרעינים לסוג כזה

של התיישבות, קיבוצי ומושב?

אם ישנם גרעינים כאלה, האם יהיו מוכנים

במקרה זה להקדים את "נשמע" ל"נעשה"? לא להתחיל בישובי קבע אלא בצריפים,
ורק לאחר נסיון של שנתיים, כאשר יראו שזה הולך מכל הבחינות, לעבור לישוב
קבע?

מר ארקין:

יש כאן הרבה אופטימיות. למעשה יש הצעה

המדברת על שני ענפים עיקריים: עגבניות

ובתי הארחה. אני מנסה לשאול את עצמי מבחינת מדינת ישראל, הרבה בעיות
היו בקשר לשיווק עגבניות לאירופה. היתרון באיזור זה לעומת הצפון הוא,
שבאיזור זה אין צורך בחימום. אולם במקום זה יש השקעה גדולה יותר במים.
אינני יודע אם העניין נבדק. אנחנו מייצאים הרבה זכרים אבל לא עגבניות.
נדמה לי שהעניין הזה טעון בדיקה ואפשר לעשות זאת בישובים הקיימים.

נראה איך העניין פועל לפני שנחליט על איזור שיהיה מששת על יצוא עגבניות.

לגבי בתי האירוח, ההנחות עוד יותר

אופטימיות. מדברים על 80% תפוסה וזה הרבה מאד, באיזוריים אחרים התפוסה

היא למטה מ-50%.

השר מ. קול:

אנחנו מעונינים שיהיו שם יהודים ולא רק

בעיר. אני תובע להכשיר שדה תעופה באילת.

אז תהיינה לנו גם זכויות בשדה התעופה לא רק כניו-יורק. היום התיירים
היורדים באופירה מבקרים בשארם-א-שייך ובדרך הם עוברים את די-זהב ונביעות
ומגיעים למלונות באילת שם יוכלו לקלוט אותם. צריך בתי אירוח באופירה.
אי אפשר לארח אותם באופירה. מה שהוקם זה מעט מאד. האירונים המביאים
תיירים יכולים לחזור עם ירקות ותוצרת חקלאית. אני נגד בתי מלון יקרים
אני בעד בתי מלון עממיים. נקודת המוצא היא להגדיל את הישוב היהודי במקום.
חוץ מנביעות ודי-זהב מוצע להקים שם שני ישובים. היום מדברים רק על
שני ישובים, על קיבוץ ומושב שיתופי. יש בודאי אנשים שמוכנים ללכת לזה.
אני חושב שהתכנית טובה ואיננו מסתכנים הרבה. אם נצליח, זה יתן עידוד לעוד
שני ישובים באיזור ההוא. לכן יש לי גישה חיובית לתכנית. אם לבנות
שם בתים טרומיים או בתים רגילים, זה ענין למומחים להחליט. אני בעד קו
בטחון משארם-א-שייך לאילת. בקו הזה אני רוצה שיהיו ישובים יהודיים.
יש לי גישה חיובית להצעות של רענן וייץ. הוא איננו מציע תכנית מקסימליסטית
אלא הולך שלב אחר שלב. הויכוח שעורר מר ארקין בקשר לעגבניות, איננו
רלבנטי, אם רוצים שיהיו שם יהודים, אפשר גם לייצא. היצוא שלנו לאירופה
בתוצרת חקלאית, הוכיח את עצמו.

היו"ר השר ח. גבתי:

אני מבדיל בין שני חלקים של התכנית.

ישובים המבוססים על חקלאות וישובים המבוססים

על הארחה. אינני מבין בהארכה, המצב צריך להיבחן ע"י משרד התיירות, באיזו
מידה הצורה הזאת של הארחה מתאימה וניתנת לבצוע.

26.6.73

אני רוצה לומר מה הספקות שיש לי בקשר עם התכנית החקלאית. התכנית מבוססת על גידול אחד של עגבניות שאין לנו עד היום נסיון מספיק כדי שנוכל להגיד בבטחון שאנחנו מסוגלים לייצר כקנה-מידה גדול עגבניות כאלה, ואין לנו נסיון בשיווק. מה שהפקנו עד עכשיו בשטח זה, בחממות, אינני יודע אם זה הצטרף לכמה עשרות טונות בכמה שנים. אולי זה עבר את 100 הטון. אנחנו עכשיו הולכים להקים ישוב כזה בחבל אשכול. להקים ישוב שיהיה מבוסס בעיקרו על עגבניות - נקווה שיצליח. אין לנו שום נתונים. אנחנו יכולים להגיד שהתוצרת הזאת יש לה שוק במחירים כאלה, שזה ישלם את הוצאות היצור ואת הטרנספורט וכל מה שקשור בזה. יכול להיות שאחרי שנתיים-שלוש נדע יותר. לדעתי אין לנו ידע מספיק היום כדי להקים התיישבות נוספת על מה שאנחנו עכשיו מקימים בחבל אשכול בתנאים יותר נוחים וקלים, לא במים מומתקים. כשמקימים משהו באיזור אופירה, הקשיים עצומים בשטח הבנייה וההובלה. אשר לגיהול - איננו יודעים; בקשר לשיווק - איננו יודעים, וגם ענין המשלוחים בספק. אנחנו יודעים שללוד מגיעים הרבה תיירים וענבים עדיין מונחים שם כי אין די אורונים למשלוח. העבודה היא גם עונתית, מה יעשו החקלאים בעונות האחרות?

אני חושב שההנחות בקשר למחיר המים הן אופטימיות ביותר. באופירה יש שלושה מתקנים. עד היום לא הצלחנו להוריד שם את מחיר המים למטה מ-3 ל"י. יכול להיות שבמשך הזמן הם ירדו. באילת יש מתקנים גדולים ומחיר מטר מעוקב עובר היום את הלירה וחצי. במתקנים הקטנים זה עולה בין 2 - 5 ל"י.

אני חושב שעלינו לחכות עד שנלמד יותר את

ענין העגבניות, בעיקר השיווק. צריך גם לדעת מה תהיינה ההוצאות הקשורות לזה.

נתחיל לגדל עגבניות בחבל אשכול בקנה מידה גדול, ואז נדע ונלמד. איננו יודעים היום מה היתרונות שיש לחממות באיזור זה על חממות בחבל אשכול. אני מקבל את הרעיון של השר חזני, שבאחד הישובים יקימו חממה וילמדו. תמיד יש הפתעות שלא חוזים אותן מראש. אחרי שהדברים הללו יהיו ברורים יותר, אולי יהיו רעיונות נוספים להרחיב את הבסיס החקלאי בישובים האלה וזה לא יבוסס על עגבניות בלבד, ובעונה מסוימת. אם נדע זאת נוכל להחליט על הקמת הישובים.

מה שנוגע לתכנית ההארכה, את זה צריך לבדוק. על כן נראה לי שצריך לעשות פעולת הכנה ולימוד לקראת קבלת החלטה בעניין זה. אני ממליץ שנקים חממה באחד משני הישובים.

אני מציע להקים מתקן בנביעות כדי לדעת כמה יעלה קוב מים.

השר מ. חזני:

זה אותו מתקן שיש באופירה. במתקנים אלה אנחנו יודעים הכל. אני מציע לא לסכם היום.

היו"ר השר ח. גבתי:

אני יוצא מההנחה האומרת שאנחנו צריכים להתחיל בהקמת עוד שני ישובים כפריים, האחד בראש

מר ר. וייץ:

טנטורה, ^{מצאו} שם ~~שם~~ כדוגמת נביעות, ואי אפשר להשאיר את השטח בין אופירה ודי זהב רק כפי שהוא היום. אני מציע להקים בראש מוחמד עוד ישוב כפרי.

בנביעות היה לנו מחזור כספי של מיליון ו-100,000 ל"י כאשר התפוסה היתה קרוב ל-70%.

מר אליוס:

המשך הדיון נדחה.

הישיבה נעלת.